

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОЇ РИТОРИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ У ПЕДАГОГІЧНИХ КОЛЕДЖАХ

У статті актуалізовано проблему формування професійно орієнтованої риторичної компетентності майбутніх вчителів у педагогічних коледжах відповідно до вимог сучасної освіти. Сформульовано визначення педагогічних умов у результаті дослідження наукової та методичної літератури. Визначено педагогічні умови формування риторичної компетентності у процесі фахової підготовки студентів педагогічних коледжів до професійної діяльності в результаті аналізу психолого-педагогічної та методичної літератури і в результаті аналізу концептуальних засад дослідження. З'ясовано, що теоретико-методологічну основу побудови моделі формування професійно орієнтованої риторичної компетентності майбутніх вчителів становлять наукові підходи: особистісно-орієнтований, компетентнісний, задачний і діяльнісний. Зазначено, що педагогічні умови доповнюють і взаємозумовлюють одна одну, тим самим являють собою комплекс, що створює можливість досягнення результату – формування професійно орієнтованої риторичної компетентності майбутніх вчителів у педагогічних коледжах. Визначено такі педагогічні умови, як спрямованість навчання на формування у студентів педагогічних коледжів мотивації до опанування професійно значущих умінь і навичок, залучення майбутніх вчителів до риторично комунікативної діяльності під час опанування психолого-педагогічних та гуманітарних дисциплін, розробка та застосування комплексу риторично комунікативних завдань у змісті підготовки студентів педагогічних коледжів, безперервний моніторинг процесу формування професійно орієнтованої риторичної компетентності майбутніх вчителів у педагогічних коледжах. Охарактеризовано методи і форми, які є ефективними під час упровадження педагогічних умов формування професійно орієнтованої риторичної компетентності майбутніх педагогів.

Ключові слова: професійно орієнтована риторична компетентність, майбутні вчителі, педагогічні коледжі, педагогічні умови, професійна діяльність.

Ольга Гилярская. Педагогические условия формирования профессионально ориентированной риторической компетентности будущих учителей в педагогических колледжах

В статье актуализировано проблему формирования профессионально ориентированной риторической компетентности будущих учителей в педагогических колледжах в соответствии с требованиями современного образования. Сформулировано определение педагогических условий в результате исследования научной и методической литературы. Определены педагогические условия формирования риторической компетентности в процессе профессиональной подготовки студентов педагогических колледжей к профессиональной деятельности в результате анализа психолого-педагогической и методической литературы и в результате анализа концептуальных основ исследования. Выяснено, что теоретико-методологической основой построения модели формирования профессионально ориентированной риторической компетентности будущих учителей становятся научные подходы: личностно-ориентированный, компетентностный, задачный и деятельностный. Зазначилось, что педагогические условия дополняют и взаимообуславливают друг друга, тем самым представляют собой комплекс, что создает возможность достижения результата – формирование профессионально ориентированной риторической компетентности будущих учителей в педагогических колледж. Определены такие педагогические условия, как направленность обучения на формирование у студентов педагогических колледжей мотивации к овладению профессионально значимых умений и навыков, привлечение будущих учителей к риторически коммуникативной деятельности во время освоения психолого-педагогических и гуманитарных дисциплин, разработка и применение комплекса риторически коммуникативных заданий в содержании подготовки студентов педагогических колледжей, непрерывный мониторинг процесса формирования профессионально ориентированной риторической

компетентности будущих учителей в педагогических колледжах. Охарактеризованы методы и формы, которые являются эффективными при внедрении педагогических условий формирования профессионально ориентированной риторической компетентности будущих педагогов.

Ключевые слова: профессионально ориентированная риторическая компетентность, будущие учителя, педагогические колледжи, педагогические условия, профессиональная деятельность.

Olha Hyliarska. The Pedagogical Conditions of the Formation of Professionally Oriented Rhetorical Competence of Future Teachers in Pedagogical Colleges

The problem of the formation of professionally oriented rhetorical competence of future teachers in pedagogical colleges according to the requirements of modern education is actualized in the article. The definition of pedagogical conditions as a result of research of scientific and methodical literature is formulated. The pedagogical conditions of formation of rhetorical competence in the process of professional preparation of students of pedagogical colleges for professional activity as a result of the analysis of psychological and pedagogical and methodical literature and as a result of the analysis of conceptual principles of the research are determined. It is found that the theoretical and methodological basis for building a model of professionally oriented rhetorical competence of future teachers is based on scientific approaches: personality-oriented, competence, task and activity approaches. It is stated that pedagogical conditions are mutually completed each other, thus they represent a complex that creates the opportunity to achieve the result – the formation of professionally oriented rhetorical competence of future teachers in pedagogical colleges. The pedagogical conditions are defined, such as the orientation of training for the formation of students' motivation to acquire professionally important skills and skills, the involvement of future teachers in rhetorically communicative activities during the learning of psychological and pedagogical disciplines and humanities, development and application of a set of rhetorically communicative tasks in the content of preparation of students of pedagogical colleges, continuous monitoring of the process of the formation of professionally oriented rhetorical competence of the future teachers in pedagogical colleges. The methods and forms that are effective in the process of introducing pedagogical conditions for the formation of professionally oriented rhetorical competence of future teachers are characterized.

Key words: professionally oriented rhetorical competence, future teachers, pedagogical colleges, pedagogical conditions, professional activity.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими і практичними завданнями. Відповідно до запитів сучасного суспільства й освіти зростають вимоги до майбутнього педагога, який повинен конструктивно й системно мислити, креативно виражати своє ставлення до світу, бути толерантною до думки іншого, готовим до гармонійної мовленнєвої взаємодії. Одна з умов розв'язання цього завдання – наявність в освітніх працівників риторичної компетентності, що є обов'язковим компонентом педагогічної майстерності. Завдяки володінню такою компетентністю педагог може виявити себе як переконливий мовець і досягти успіху в професійній сфері.

Формування риторичної компетентності, яка є важливим компонентом у структурі загального розвитку й професійної підготовки майбутнього педагога, має бути пріоритетним упродовж усього професійно орієнтованого навчання в закладах освіти, а особливо на межі школи і педагогічного коледжу, де вона актуалізується відповідно до вікових особливостей психофізіологічного розвитку студентів і загальнодидактичних принципів наступності й перспективності навчання. *Педагогічні умови є фактором підвищення рівня готовності майбутніх викладачів до виконання професійної діяльності*

Аналіз основних досліджень і публікацій із зазначеної проблеми. Обґрунтування педагогічних умов формування риторичної компетентності майбутніх педагогів знаходимо в дисертаційних дослідженнях Л. Аксьонової, Я. Білоусової, Н. Голуб, Л. Горобець, А. Первушиної, С. Скворцової та ін. Таким чином, можемо стверджувати, що особливого значення набуває питання створення педагогічних умов, необхідних для формування професійно орієнтованої риторичної компетентності майбутніх педагогів у процесі фахової підготовки у педагогічних коледжах.

Мета статті. У цій статті маємо на меті виявити педагогічні умови формування професійно орієнтованої риторичної компетентності майбутніх вчителів у процесі фахової підготовки у педагогічних коледжах.

Виклад основного матеріалу з обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Дослідження наукової та методичної літератури підтверджують, що немає сучасного визначення

поняття «умова» та «педагогічна умова». Щодо поняття умова, то в нашому дослідженні дотримуємось бачення Л. Вигоцького, який визначає поняття «умова» як сукупність змінних природних, соціальних, зовнішніх та внутрішніх впливів, що продукують фізичний, психічний, моральний розвиток людини, її поведінку; виховання і навчання, формування особистості [3, с. 285].

У словнику професійної освіти «педагогічні умови» розглядаються як обставини, від яких залежить та відбувається цілісний продуктивний педагогічний процес професійної підготовки фахівців, що опосередковується активністю особистості [7, с. 143].

Крім того, науковці О. Пехота, В. Будає, А. Старева під педагогічними умовами розуміють систему, складовими якої є певні норми, методи, умови, ситуації, що об'єктивно склалися та є необхідними для досягнення певної педагогічної мети [6, с. 183].

Л. Каніболоцька розуміє під педагогічними умовами спеціально створене педагогічне середовище, що сприяє формуванню готовності майбутнього педагога до професійної діяльності та сукупність методів, прийомів навчально-виховного процесу, які забезпечують формування зазначеного виду готовності [5, с. 102].

Отже, опираючись на наведені дефініції, під педагогічними умовами ми розуміємо обставини, що сприяють формуванню готовності майбутнього педагога до професійної діяльності, та комплекс методів і прийомів навчально-виховного процесу, які забезпечують формування цієї готовності.

Необхідно зазначити, що педагогічні умови формування риторичної компетентності майбутніх педагогів були предметом дослідження багатьох учених. Залежно від загальної мети, науковці визначають педагогічні умови як системоутворювальні умови процесу підготовки майбутніх педагогів.

На основі аналізу психолого-педагогічної та методичної літератури Л. Каніболоцька визначає такі педагогічні умови формування риторичної компетентності майбутніх викладачів:

1. Спрямованість навчання на формування у студентів мотивації до опанування професійно значущих умінь і навичок.
2. Формування професійно компетентного викладача можливе лише в єдності когнітивного, особистісно-рефлексивного, організаційно-діяльнісного та мовностилістичного компонентів.
3. Запровадження риторизації освітнього процесу у ЗВО.
4. Використання інтерактивних технологій навчання, які спрямовані на підвищення комунікативної активності компетентності [5, с. 102].

Першу педагогічну умову науковець пов'язує із забезпеченням стійкої професійної орієнтованої мотивації студентів. Найбільш дієвим мотиваційним впливом, за Л. Каніболоцькою, в процесі навчання студентів є стимулювання навчальної діяльності студентів; залученні до активної діяльності; створення умов, які максимально імітують процес природного професійного спілкування; створення позитивного емоційного настрою під час навчання; створення атмосфери задоволеності своєю роботою, результатами навчання тощо [5, с. 103].

Реалізація другої педагогічної умови формування професійно компетентного викладача, за Л. Каніболоцькою, можливе лише у єдності когнітивного, особистісно-рефлексивного, організаційно-діяльнісного та мовно-стилістичного компонентів.

Реалізація третьої умови, на думку Л. Каніболоцької, забезпечується риторизацією навчального освітнього процесу у ЗВО як умови досягнення ефективності формування риторичної компетентності майбутніх викладачів [5, с. 104]. Науковець вважає, що вивчення риторики повинно відбуватися, по змозі, на більшості занять: під час вивчення інших тем на фахових дисциплінах і системно, цілісно на заняттях розвитку комунікативних умінь і навичок. Щодо форм, то Л. Каніболоцька рекомендує послідовно використовувати фронтальну, групову, парну й індивідуальну діяльність студентів та організувати її так, щоб кожен студент був учасником навчального спілкування.

Л. Каніболоцька наголошує на необхідності застосування інтерактивних технологій навчання в професійній діяльності [5, с. 104]. Особливого значення набуває використання різноманітних ігрових методів, проектних технологій навчання, інформаційно-комунікативних технологій навчання та їхню інтеграцію у ЗВО.

Упровадження саме таких педагогічних умов, як стверджує Л. Каніболоцька, надасть можливість ЗВО готувати висококваліфікованих фахівців, які зможуть виявити себе переконливими мовцями та зможуть продуктивно оперувати словами в майбутній навчально-виховній діяльності.

Ураховуючи результати аналізу наукових праць, положення сучасної дидактики, власний педагогічний досвід викладання риторики, сутність та зміст риторичної компетентності майбутніх

викладачів технічних університетів, О. Залюбківська і О. Діденко виділяють такі педагогічні умови, які сприятимуть формуванню риторичної компетентності майбутніх педагогів:

1. Спрямованість процесу формування риторичної компетентності магістрантів на майбутню науково-педагогічну діяльність.
2. Застосування інтерактивної педагогічної технології формування риторичної культури майбутніх педагогів в межах навчального курсу риторики.
3. Упровадження дистанційного навчання.
4. Інтеграція змісту гуманітарних дисциплін і позанавчальних заходів у технічному університеті з метою створення навчального риторичного середовища.

Науковці визначають риторику технологією формування гуманістичної педагогічної спрямованості магістрантів. Тому перша педагогічна умова передбачає: змістовий та організаційно-методичний зв'язок риторики з психолого-педагогічними дисциплінами магістерської підготовки, педагогічною практикою, конкурсом педагогічної майстерності; використання на заняттях з риторики дидактичного матеріалу, що сприяє формуванню педагогічних цінностей, «гармонії знань і моральності» інженера, педагога, громадянина; використання педагогічно значущих методів навчання риторики (дискусія, гра, мікрОВикладання тощо) [4, с. 5].

Щодо другої умови, то науковці переконані, що формування риторичної культури майбутніх викладачів є ефективним за наявності спеціального курсу риторики, що передбачає засвоєння риторичної історії й теорії, формування риторичних умінь текстотворення, взаємодії зі слухачами, рефлексії, техніки мовлення тощо; у якому реалізовано інтерактивну технологію навчання, що містить традиційні, активні й інтерактивні методи навчання з відчутним переважанням останніх [4, с. 7]. О. Залюбківська і О. Діденко вважають, що застосування інтерактивних методів навчання риторики обґрунтовується їхнім системним впливом на формування всіх компонентів риторичної культури майбутніх педагогів.

Науковці реалізують третю умову – упровадження дистанційного навчання у формуванні риторичної компетентності – через три чинники: професійна спрямованість магістрантів; обмеження обсягу аудиторного навчання та значний обсяг самостійної роботи магістрантів; вимоги гуманізації освіти [4, с. 6]. Застосовуючи дистанційне навчання, вчені зробили висновки, що ефективність аудиторно-дистанційного навчання з переважанням активних та інтерактивних методів є вищою від аудиторного навчання. Крім того, використання дистанційних методів значно збільшує обсяг мисленнєво-мовленнєвої діяльності та її якість.

В умовах збільшення й пришвидшення сучасного інформативного потоку, за переконанням О. Залюбківської та О. Діденко, інтеграція змісту гуманітарних дисциплін і позанавчальних заходів у технічному університеті спрямована на формування цілісної системи та творчих здібностей [4, с. 7].

Дослідники визначають, що риторичне середовище створюється за допомогою міжпредметних зв'язків (виявлення риторичного компоненту в інших гуманітарних дисциплінах), єдності підходів у викладанні; партнерства як особливої форми комунікативної взаємодії викладачів зі студентами; застосування інтерактивних методів навчання тощо.

Готовність майбутнього вчителя початкової школи до мовленнєво-риторичної діяльності, як стверджує Л. Бондаренко, вимагає необхідних знань, умінь, навичок з педагогічної риторики, різноманітних форм, методів і прийомів її вираження, які допоможуть реалізувати перехід від авторитарної мовленнєвої діяльності педагога до орієнтованої на супровід і підтримку молодших школярів [1]. Тому науковець до педагогічних умов, які сприятимуть формуванню мовленнєво-риторичної компетентності майбутніх педагогів, відносить такі:

1. Діагностика готовності майбутнього педагога до мовленнєво-риторичної діяльності.
2. Структурування педагогічної діяльності вчителя початкової школи відповідно до компонентів мовленнєво-риторичної діяльності.
3. Відбір ефективних заходів формування готовності до мовленнєво-риторичної діяльності.
4. Моделювання навчальних предметів і виховних заходів школи I ступеня з точки зору ефективної мовленнєво-риторичної діяльності.
5. Аналіз процесу і результату формування готовності до мовленнєво-риторичної діяльності.

Дослідниця додає, що комплексна програма формування готовності до мовленнєво-риторичної діяльності реалізується в навчальному курсі «Основи риторики вчителя початкової школи з практикумом». Серед форм організації навчання мовленнєво-риторичної діяльності укладачі виділяють традиційні та інноваційні. До традиційних належать лекція, семінарське і практичне заняття. До інноваційних відносять тренінг – таку форму організації навчання, яка ґрунтується на інтерактивних методах групової роботи, спрямована на особистісний і професійний розвиток

майбутнього педагога шляхом набуття аналізу і переоцінки ним власної мовленнєво-риторичної діяльності у процесі групової взаємодії [1].

Крім класичних методів, Л. Бондаренко ефективними методами і прийомами для формування готовності до мовленнєво-риторичної діяльності майбутнього вчителя пропонує такі, як рольові та ділові ігри, словесна дія, мікро-виступи на задану професійно орієнтовану тему, дискусія, риторичний аналіз усних і письмових педагогічних текстів, риторичні ігри-імпровізації, риторико-педагогічні задачі, риторичні вправи, риторичний відеопрактикум, декламаційний практикум, складання власного мовленнєво-риторичного портрета.

Л. Бондаренко переконана в результативному застосуванні дистанційних технологій навчання в процесі формування готовності майбутнього вчителя початкової школи. Вона рекомендує застосовувати в тісному зв'язку аудиторне і віртуальне навчання, а саме: розпочати в аудиторії – продовжити дистанційно, виголошувати в аудиторії – аналізувати в мережі, укладати в мережі – обговорити в аудиторії. Особливої уваги дослідниця надає форуму, груповому риторичному проекту та текстовому контролю під час навчання у закладах вищої освіти.

До того ж, Л. Бондаренко вважає, що рефлексія майбутнього вчителя дозволяє виявити усталені стереотипи, установки й упередження. Тому науковець переконана, що для діагностики рівня готовності до мовленнєво-риторичної діяльності майбутньому вчителю слід застосовувати метод відеозапису, який є традиційним і передбачає створення навчальних відеоматеріалів і їх застосування з метою аналізу, оцінювання мовленнєво-риторичної діяльності майбутнього педагога та удосконалення його учительсько-ораторської майстерності.

У нашому дослідженні педагогічні умови були сформовані в результаті аналізу психолого-педагогічної та методичної літератури і в результаті аналізу концептуальних засад дослідження. Теоретико-методологічну основу побудови моделі формування професійно орієнтованої риторичної компетентності майбутніх вчителів становлять такі наукові підходи, як особистісно-орієнтований, компетентнісний, задачний і діяльнісний.

Унаслідок дослідження можливостей кожного з зазначених підходів для формування професійно орієнтованої риторичної компетентності майбутніх вчителів у педагогічних коледжах, нами визначено комплекс педагогічних умов. Педагогічні умови доповнюють і взаємозумовлюють одна одну, тим самим являють собою комплекс, що створює можливість досягнення результату – формування професійно орієнтованої риторичної компетентності майбутніх вчителів у педагогічних коледжах:

1. Спрямованість навчання на формування в студентів педагогічних коледжах мотивації до опанування професійно значущих умінь і навичок.
2. Залучення майбутніх вчителів до риторично комунікативної діяльності під час опанування психолого-педагогічних та гуманітарних дисциплін.
3. Розробка та застосування комплексу риторично-комунікативних завдань у змісті підготовки студентів педагогічних коледжів.
4. Безперервний моніторинг процесу формування професійно орієнтованої риторичної компетентності майбутніх вчителів у педагогічних коледжах.

1. *Спрямованість навчання на формування в студентів педагогічних коледжах мотивації до опанування професійно значущих умінь і навичок.* Перша педагогічна умова є однією з головних умов реалізації засвоєння професійно значущих умінь і навичок. Ця умова не лише сприяє розвитку інтелекту, але є рушійною силою удосконалення особистості.

Слід зазначити, що психологи поділяють мотиваційну діяльність на зовнішню і внутрішню. Так, М. Варій зовнішньою мотивацію називає таку мотивацію, яка самої діяльності безпосередньо не стосується. Зовнішню мотивацію спонукає не сама діяльність (не процес, не зміст діяльності), а щось зовнішнє щодо неї. Процесуальний мотив, тобто внутрішній, – це завжди стан радості, задоволення від своєї справи. Процесуально мотивованими є лише такі форми активності, що їх здійснюють тільки заради самої діяльності, тобто до діяльності спонукає процес або зміст цієї діяльності, а не фактори, безпосередньо з нею не пов'язані [2, с. 660].

Сьогодні перед викладачами педагогічних коледжів стоїть завдання задіяння таких ресурсів, які будуть пробуджувати і підтримуватимуть в студентів педагогічних коледжів інтерес та потребу в пізнанні нового. Тому в таких умовах важливого значення набуває саме мотивація до опанування професійно значущих умінь та навичок як важливий компонент професійної підготовки майбутніх педагогів. Від мотивації студента залежить його успішність, глибина і міцність знань, бажання пізнання нового впродовж усього життя.

На нашу думку, найбільш дієвими мотиваційними прийомами в процесі навчальної діяльності студентів педагогічних коледжів є такі:

- стимулювання навчальної діяльності студентів педагогічних коледжів;
- створення умов, які наближені до природного професійного спілкування;
- створення позитивного емоційного настрою під час навчальної діяльності в педагогічному коледжі;
- організація зустрічей з висококваліфікованими фахівцями педагогічної діяльності;
- створення атмосфери задоволення результатами навчання та педагогічної практики;
- активізація інтелектуальних здібностей та творчої діяльності в процесі навчальної діяльності та під час педагогічної практики;
- залучення до участі в конкурсі «Практикант року» для студентів старших курсів, де демонструються професійно значущі вміння і навички та створюється атмосфера задоволення своєю роботою;
- залучення до участі в конференціях різного рівня, які сприяють розвитку пізнавальної мотивації студентів педагогічних коледжів.

2. *Залучення майбутніх вчителів до риторично комунікативної діяльності під час опанування психолого-педагогічних та гуманітарних дисциплін.*

Навчальне риторичне середовище створюється змістовими та організаційно-методичними прийомами під час вивчення суспільно-гуманітарних та психолого-педагогічних дисциплін з метою формування професійно орієнтованої риторичної компетентності майбутніх вчителів у педагогічних коледжах. Це середовище створюється за допомогою:

- виявлення риторичного компонента в суспільно-гуманітарних та психолого-педагогічних дисциплінах;
- єдності підходів у викладанні (гуманістичного, комунікативного, компетентнісного, особистісно-орієнтованого, діяльнісного);
- єдність риторичних вимог викладачів до оцінки творчих письмових та усних відповідей студентів педагогічних коледжів;
- застосування інтерактивних методів навчання, які сприяють розвитку риторичної компетентності.

З розвитком освітніх технологій викладання поступово набуває нових рис, де вагому роль відіграють методи і прийоми, які передбачають активну участь студента в процесі оволодіння навчальним матеріалом. Ці активні інтерактивні методи стимулюють розвиток особистості студента, його творчого потенціалу, ціннісних орієнтирів, потреб та інтересів. Використовуючи ці методи на заняттях, викладач створює атмосферу, насичену демократичними та партнерськими формами навчальної комунікації, де студент виступає не пасивним об'єктом, а є активним учасником навчального процесу. Викладач спрямовує студентів на активне обговорення, висловлювання власної позиції, вирішення проблемних завдань. До активних інтерактивних методів, які сприяють формуванню професійно орієнтованої риторичної компетентності, ми відносимо дискусії, презентації, рольові та ділові ігри, метод «ice-breaking», «кейс-метод», мікро-виступи на задану професійно орієнтовану тему, риторичні вправи, риторично-педагогічні задачі, ігри-імпровізації, декламаційний практикум, дебати, форуми, конференції.

3. *Розробка та застосування комплексу риторично-комунікативних завдань у змісті підготовки студентів педагогічних коледжів.* Сучасне суспільство висуває нові вимоги до майбутнього вчителя, до рівня його професійної компетентності, яка базується на комунікативній взаємодії різних площин «студент-викладач», «вчитель-учень», «вчитель-батьки», «вчитель-вчитель». Ми маємо на увазі формування професійно орієнтованої риторичної компетентності майбутнього вчителя, який правильно може виявити себе як переконливий мовець і досягти успіху в професійній діяльності.

На нашу думку, риторично-комунікативні завдання спонукають студентів до комунікативної діяльності, у якій студент педагогічного коледжу застосовує набуті знання, виявляє свої здібності та уміння. Крім того, ці вправи розвивають творчість кожного студента, оскільки кожен студент – це неповторна особистість зі своїми поглядами, переконаннями та інтересами. Тому до комплексу риторично-комунікативних вправ слід включити такі:

- *Вправа «Риторичне дослідження»:*

1. Прочитайте Квінтіліана книгу 1 «Про виховання оратора».

Охарактеризуйте умови та поради щодо навчання майбутнього оратора.

2. Приготуйте презентацію мінідослідження «Психологічні труднощі виступу перед аудиторією, шляхи її подолання».

- *Вправа «Аргументи»:*

Доберіть аргументи до тези:

1) Хоча б над тобою було сто вчителів – вони будуть безсилі, якщо ти не зможеш сам змусити себе до праці і сам вимагати її від себе (В. Сухомлинський);

2) Усе, що робиш, треба робити добре (Ф. Бекон);

3) Школа — це майстерня, де формується думка підростаючого покоління, треба міцно тримати її в руках, якщо не хочеш випустити з рук майбутнє (А. Барбюс);

- *Вправа «Доведення або спростування»:*

Доведіть або спростуйте думку, використовуючи прислів'я, образні порівняння:

1. «Дитинство часто тримає в своїх слабких пальцях істину, яку не можуть утримати дорослі люди своїми мужніми руками і відкриття якої становить гордість пізніших років» (Д. Рескін).

2. «Учень – це не посудина, яку потрібно наповнити, а факел, який треба запалити» (К. Ушинський).

- *Вправа «Вправний оратор»:*

1. Підготуйтеся до реалізації риторики діалогічного мовлення, чітко сформулюйте ключові запитання, переконливі відповіді на них та можливі контраргументи на одну з тем: «Гарна книга – кращий друг», «Життя без книжок – як весна без квітів», «Краще переконувати словами, як кулаками», «Дружба та братство – найбільше багатство».

2. Підготуйте короткий виступ (3-5 хв.) на одну з тем: «Діти – це майбутнє України», «Діти повинні жити у світі краси, гри, казки, музики, малюнка, фантазій, творчості» (В. Сухомлинський), «Хто осягає нове, плекаючи старе, той може бути вчителем» (Конфуцій).

- *Вправа «Риторичний аналіз тексту»:*

Прочитайте текст (промова Ф. Прокоповича з «Філософські твори. Том I. Про риторичне мистецтво»). Сформулюйте тему і мету. Змодельуйте слухачку аудиторію. Назвіть прийоми активізації уваги, які використовує автор. Поміркуйте, чи буде досягнута мета публічного виступу. Аргументуйте.

- *Вправа «Промова»:*

Використовуючи риторичні засоби, напишіть 2 тексти вітальної промови до ювілею рідної школи:

1. від імені вчителя;
2. від імені директора школи.
- Літературні читання.
- Мінітеатралізації.
- Агітбригади.
- Зустріч з літературними героями

(наприклад, з героями творів Оноре де Бальзака і самим Бальзаком).

4. *Безперервний моніторинг процесу формування професійно орієнтованої риторичної компетентності майбутніх вчителів у педагогічних коледжах.* Сучасні навчальні заклади потребують фахівця з ґрунтовними знаннями, вчителя-професіонала, здатного майстерно оперувати словом, вчителя з високими моральними якостями. Для того, щоб забезпечити підготовку фахівця такого високого рівня, необхідно проводити безперервний моніторинг процесу формування професійно орієнтованої риторичної компетентності майбутніх вчителів у педагогічних коледжах. Метою такого моніторингу ми вбачаємо відстеження та оцінку ступеня сформованості професійно орієнтованої риторичної компетентності майбутніх педагогів; оцінювання рівня готовності студентів педагогічних коледжів до самоосвіти та самовдосконалення; виявлення їхньої готовності до інноваційної діяльності; виявлення труднощів у формуванні професійно орієнтованої риторичної компетентності майбутніх педагогів; підвищення якості навчально-виховного процесу до рівня сучасних вимог шляхом розвитку професійно орієнтованої риторичної компетентності студентів педагогічних коледжів.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Визначені й обґрунтовані на основі аналізу наукових досліджень та досвіду викладацької діяльності педагогічні умови вважаємо обов'язковими й достатніми для ефективного формування професійно орієнтованої риторичної компетентності студентів педагогічних коледжів, а саме: спрямованість навчання на формування в студентів педагогічних коледжів мотивації до опанування професійно значущих умінь і навичок; залучення майбутніх вчителів до риторично-комунікативної діяльності під час опанування

психолого-педагогічних та гуманітарних дисциплін; розробка та застосування комплексу риторично-комунікативних завдань у змісті підготовки студентів педагогічних коледжів; безперервний моніторинг процесу формування професійно орієнтованої риторичної компетентності майбутніх вчителів у педагогічних коледжах.

Проведе дослідження не вичерпує всіх аспектів проблеми формування професійно орієнтованої риторичної компетентності майбутніх вчителів у педагогічних коледжах. Подальшого дослідження потребує розробка та обґрунтування моделі формування професійно орієнтованої риторичної компетентності та розробка навчального і методичного забезпечення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бондаренко Г. Л. Формування мовленнєво-риторичної компетентності майбутнього вчителя початкової школи. *Вісник психології і педагогіки. Педагогічний інститут Київського університету імені Бориса Грінченка, Інститут людини*. 2014. Випуск 16. URL: http://www.psyh.kiev.ua/Збірник_наук._праць (дата звернення: 01.02.2020).
2. Варій М. Й. Загальна психологія: підручник. Київ : Центр учбової літератури, 2009. 1007 с.
3. Выготский Л. С. Педагогическая психология. Москва : Педагогика, 1991. 480 с.
4. Залюбівська О. Б., Діденко О. В. Педагогічні умови формування риторичної культури майбутніх викладачів технічних університетів. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України*. 2015. Випуск 2. URL:http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadps_2015_2_10(дата звернення: 26.01.2020).
5. Каниболоцька Л. В. Педагогічні умови формування риторичної компетентності майбутніх викладачів вищих аграрних навчальних закладів у процесі фахової підготовки. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія : Педагогіка, психологія, філософія*. 2016. Випуск 239. С. 101–106. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvnau_ped_2016_239_16(дата звернення: 25.01.2020).
6. Підготовка майбутнього вчителя до впровадження педагогічних технологій / О. М. Пехота, В. Д. Будак, А. М. Старева та ін. ; за ред. І. А. Зязюна, О. М. Пехоти. Київ : А.С.К., 2003. 240 с.
7. Професійна освіта: словник: навч. посіб. / уклад. С. У. Гончаренко та ін.; за ред. Н. Г. Ничкало. Київ : Вища школа, 2000. 380 с.

REFERENCES

1. Bondarenko, H. L. (2014). Formuvannia movlennievo-rytorychnoi kompetentnosti majbutn'oho vchytelia pochatkovoi shkoly [Formation of speech-rhetorical competence of the future elementary school teacher]. *Visnyk psykholohii i pedahohiky. Pedahohichnyj instytut Kyivs'koho universytetu imeni Borysa Hrinchenka, Instytut liudyny – The Newsletter of psychology and pedagogy. Borys Grinchenko Pedagogical Institute, Human Institute*, 16. Retrieved from http://www.psyh.kiev.ua/Zbirnyk_nauk._prats' [in Ukrainian].
2. Varij, M. J. (2009). *Zahal'na psykholohiia: pidruchnyk [General psychology: a textbook]*. Kyiv: Tsentr uchbovoi literature [in Ukrainian].
3. Vygotskij, L. S. (1991). *Pedagogicheskaja psihologija [Pedagogical psychology]* Moskva: Pedagogika [in Russian].
4. Zaliubivs'ka, O. B., & Didenko, O. V. (2015). Pedahohichni umovy formuvannia rytorychnoi kul'tury majbutnikh vykladachiv tekhnichnykh universytetiv [The pedagogical conditions of the formation of the rhetorical culture of future teachers in technical universities]. *Visnyk Natsional'noi akademii Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy– The Newsletter of the National Academy of State Border Guard Service of Ukraine*, 2. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadps_2015_2_10 [in Ukrainian].
5. Kanibolots'ka, L. V. (2016). Pedahohichni umovy formuvannia rytorychnoi kompetentnosti majbutnikh vykladachiv vyschykh ahrarnykh navchal'nykh zakladiv u protsesi fakhovoi pidhotovky [The pedagogical conditions of the formation of the rhetorical competence of future teachers of higher agricultural educational institutions in the process of professional training]. *Naukovyj visnyk Natsional'noho universytetu bioresursiv i pryrodokorystuvannia Ukrainy. Serii : Pedahohika, psykholohiia, filosofii – The scientific newsletter of the National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine. Ser.: Pedagogy, Psychology, Philosophy*, 239, 101-106. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvnau_ped_2016_239_16 [in Ukrainian].
6. Piekhot, O. M., Budak, V. D., & Stareva, A. M. (2003). *Pidhotovka majbutn'oho vchytelia do vprovadzhenia pedahohichnykh tekhnolohij[The preparing of the future teacher for the introduction of pedagogical technologies]*. I. A. Ziazuna, O. M. Piekhoty (Ed). Kyiv: A.S.K. [in Ukrainian].
7. Honcharenko, S. U. (2000). *Profesijna osvita: slovnyk: navch. posib[Vocational education: vocabulary: teaching textbook]*. N. H. Nychkalo (Ed). Kyiv: Vyscha shkola [in Ukrainian].